

11. Черниловский З.М. Русская Правда в свете других славянских судебников // Древняя Русь: Проблемы права и правовой идеологии: Сб. науч. тр. -М., 1984. -С.30-35.

12. Губар С.В. Історія розвитку попереднього слідства в Україні // НВ НА ВСУ. -2001. -№ 1. -С.258-267.

13. Пиджаренко А.М. История и тайны уголовного и политического сыска. -К.: «Юринформ», 1994. -400 с.

Надійшла до редколегії 16.09.2002

ПОГОРЕЦКИЙ Н.А. ПОИСК ПРЕСТУПНИКОВ И ДОКАЗЫВАНИЕ ИХ ВИНЫ ВО ВРЕМЯ РУССКОЙ ПРАВДЫ

На основе анализа норм одного из древнейших источников права "Русской Правды" раскрываются вопросы зарождения сыскной деятельности в давние времена и доказывания вины преступников.

POGORETSKY N.A. LOOKING UP OF THE CRIMINALS AND PROVING OF THEIR FAULT DURING THE RUSSIAN TRUTH

On the basis of the analysis of the norms of one of the most ancient sources of law «of the Russian Truth» the problems of origin of detective activity in old times and proving of fault of the criminals are uncovered.

УДК 351.8:316.642.3

О.Ю. САЛМАНОВА

Національний університет внутрішніх справ

ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЛІЦІЄЮ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Розглянуто систему мір переконання, застосовуваних міліцією з метою забезпечення безпеки дорожнього руху. Проаналізовано їхні особливості, намічені пріоритетні напрямки розвитку й удосконалення даної діяльності.

В сучасних умовах безпека дорожнього руху забезпечується не тільки належним нормативно-правовим регулюванням зазначених правовідносин і дотриманням загальнообов'язкових правил у цій сфері, але і комплексом засобів, які сприяють підвищенню творчої активності його учасників та засновані на їх прагненні до позитивних результатів своєї праці, реалізації суспільних і особистих інтересів. Більшість посадових осіб і громадян, як зазначалося, виконують загальнообов'язкові правила, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, добровільно. Природно, що діяльність, яка здійснюється правомірно і добросовісно, має отримувати державну підтримку і охорону. В адміністративно-правовій літературі засоби такої підтримки одержали назву "переконання".

Переконання, як засіб забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху, становить систему заходів виховного і заохочувального характеру, спрямованих на формування в учасників дорожнього руху (тобто, практично, у всіх громадян) звички добровільно виконувати вимоги правових норм, що діють у цій сфері. Основними формами переконання, які застосовуються в зазначеній діяльності міліції, є: організація заходів, спрямованих на вирішення конкретних завдань (облік, контроль, прийняття необхідних документів, проведення семінарів, зборів тощо); роз'яснення завдань міліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху (усне чи через засо-

би масової інформації); заохочення (морального і матеріального характеру), що сприяють підвищенню творчої активності учасників правовідносин у сфері дорожнього руху; виховання (економічне, правове, моральне та ін.); особистий приклад працівників, їх інструктаж з питань найбільш дієвого виконання поставлених завдань; критика роботи і поведінки окремих осіб; профілактика транспортних правопорушень тощо.

Пріоритет прав людини в діяльності міліції, розвиток демократичних засад у державному управлінні вимагають в усіх сферах громадського життя, а особливо у сфері безпеки дорожнього руху, подальшого підвищення правосвідомості громадян, виховання у кожного з них почуття громадського обов'язку, підвищення дисципліни і організованості. У більшості випадків вимоги загальнообов'язкових правил у сфері дорожнього руху виконуються громадянами свідомо і добровільно, тому засоби переконання є первинними, провідними і найбільш ефективними в адміністративній діяльності міліції. Розглянемо найважливіші способи переконання суб'єктів у необхідності дотримання вимог правових норм в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Організація і здійснення міліцією **заходів, спрямованих на вирішення конкретних завдань щодо забезпечення безпеки дорожнього руху**, як спосіб переконання громадян, включає здійснення реєстра-

ції, перереєстрації і обліку транспортних засобів, проведення їх технічного огляду, допуск громадян до керування транспортними засобами (прийняття іспитів і видача посвідчень водія, направлення їх на медичне обстеження), а також виконання контроль-но-наглядових функцій щодо дотримання вимог загальнообов'язкових правил, які діють у сфері дорожнього руху.

Державна реєстрація і облік автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів і мотоколясок здійснюється органами Державтоінспекції МВС України, а їх порядок регламентується відповідними Правилами, дія яких поширюється на всі міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, а також громадян, що є власниками транспортних засобів чи діяльність яких пов'язана з їх виробництвом і експлуатацією.

Аналіз роботи реєстраційно-екзаменаційних підрозділів ДАІ виявив серйозні недоліки в організації прийому громадян з питань реєстрації і перереєстрації автотранспорту. Низький рівень службової підготовки, незадовільне забезпечення цього підрозділу технічними засобами приводить до випадків реєстрації за підробленими документами викрадених, завезених в Україну з порушеннями митного законодавства автомобілів іноземного виробництва. Для запобігання таких випадків практично всі реєстраційно-екзаменаційні підрозділи оснащені комп'ютерною технікою з базами даних "Викрадення", "Автомобіль", "Довідка-рахунок" та ін. Відомчими нормативними актами в РЕП ДАІ запроваджено посади експертів-криміналістів для кваліфікованого визначення дійсності номерів агрегатів і документів.

Крім того, за період 2000-2001 років для усунення зазначених недоліків в підрозділах ДАІ МВС України розроблено і впроваджено: автоматизовану інформаційну систему (АІС) "Інтегрований національний банк даних (ІНБД) про транспортні засоби"; першу чергу (500 мобільних терміналів) АІС "Пересувний об'єкт-2"; введено в дослідну експлуатацію мобільну систему розпізнавання державних номерних знаків транспортних засобів "Поток-М" і спеціалізовану систему ідентифікації транспортних засобів (автоматизоване робоче місце — АРМ "Пошук"); розроблено ряд законодавчих і урядових нормативних актів, що були прийняті і набрали чинності, у підготовці яких Державтоінспекція брала ініціативну участь [1].

Також, реєстраційно-екзаменаційні підрозділи Державтоінспекції виконують функції щодо перевірки в установленому порядку знань водіями транспортних засобів правил дорожнього руху, наявності навичок керування транспортними засобами. Згідно зі ст.15 Закону України "Про дорожній рух" [2] громадянин, який бажає одержати право на керування

транспортним засобом, зобов'язаний пройти підготовку в обсязі, передбаченому програмою підготовки водіїв транспортних засобів відповідної категорії чи типу. Підготовка і підвищення кваліфікації водіїв здійснюються в навчальних закладах незалежно від форм власності і господарювання, що одержали в установленому порядку ліцензію на цю діяльність. Прогресуюча автомобілізація в державі супроводжується ростом числа осіб, які бажають одержати право на керування транспортними засобами. Розширення кола організацій, що займаються підготовкою водіїв, у ряді випадків, як показує практика, призводить до зниження рівня їх навчання. В результаті підготовка водіїв найчастіше не відповідає встановленим вимогам. Завдання реєстраційно-екзаменаційних підрозділів ДАІ — виявляти і відсіювати кандидатів у водії, підготовлених неналежним чином. З цією метою процедура перевірки знань водіями Правил дорожнього руху, а особливо навичок водіння повинна бути більш детально регламентована. Крім зазначених заходів органи Державтоінспекції мають право також направляти водіїв на медичний огляд для встановлення їх придатності до керування транспортними засобами.

Заохочувальні заходи, що відображають позитивну оцінку державою правомірної поведінки громадян, також є дієвим засобом переконання в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Не вдаючись до детального семантичного аналізу терміна "правомірність" і розходження в спрямованості слововживання, погодимось в цілому, з тим, що правомірна поведінка — це взаємовідносини особи з іншими людьми і соціально-важливими об'єктами, в яких реалізуються її природні права, обмежені природними правами інших осіб. Вона виражається в слідуванні традиціям, суспільним відносинам, що складаються, і у відповідності (не протиріччі) позитивному праву (закону, прецеденту й ін.), визнаним справедливими в конкретному суспільстві в певний час [3]. Виходячи з того, що протиправна діяльність громадян засуджується державою шляхом застосування до винних осіб заходів покарання, було б природним вважати, що правомірна поведінка громадян у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху має супроводжуватися певною позитивною реакцією з боку держави. Однак, на сьогодні справи йдуть дещо інакше.

Позитивна оцінка правомірної поведінки громадян у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху могла б виражатися в застосуванні до цих осіб заходів заохочення морального, а в деяких випадках — і матеріального характеру. Це право закріплене в п.29 ст.11 Закону України "Про міліцію" [4], керуючись яким органи Державтоінспекції могли б застосовувати заходи заохочення до таких категорій законослухняних громадян:

- професійних водіїв, які не мають адміністративних стягнень за порушення правил дорожнього руху протягом тривалого часу (їх облік

можуть здійснювати адміністрації відповідних органів, підприємств, установ, організацій);

- громадян, які взяли результативну участь у розшуку викрадених транспортних засобів;

- членів спеціалізованої добровільної народної дружини по забезпеченню безпеки дорожнього руху – за результатами їх діяльності протягом поточного року;

- громадян, які брали активну участь в роботі з пропаганди безпеки дорожнього руху;

- працівників засобів масової інформації – за найбільш повне і об'єктивне висвітлення діяльності Державтоінспекції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- представників педагогічних колективів – за результатами щорічного аналізу показників рівня дитячого травматизму в школах і дошкільних закладах;

- водіїв індивідуальних транспортних засобів та транспортних засобів інших форм власності – за сприяння працівникам міліції у попередженні і припиненні протиправних діянь в сфері дорожнього руху.

Крім того, заохочення за правомірну поведінку в цій сфері можна було б поширити і на працівників міліції, які виявляють особливу пильність у розкритті злочинів і проступків у сфері безпеки дорожнього руху, наполегливість в оволодінні новими знаннями і навичками професійної підготовки, увагу, безкорисливість і такт у взаєминах із громадянами.

Роз'яснювально-профілактична діяльність міліції серед населення щодо забезпечення безпеки дорожнього руху повинна здійснюватися відповідно до наступних пріоритетних напрямків її розвитку і удосконалення:

- організація системи правового диференційованого інформування різних соціальних і вікових груп населення про чинне законодавство, рішення органів влади щодо діяльності Державтоінспекції і, в цілому, щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

- підвищення ефективності профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму (підготовка методичних посібників і рекомендацій для дитячих закладів і шкіл, реалізація планового механізму здійснення профілактичних заходів у дитячих дошкільних закладах, школах, ліцеях тощо);

- проведення загальнодержавних і регіональних оглядів безпеки дорожнього руху, які можуть бути приурочені до певних загальнодержавних свят;

- регулярне вивчення із залученням спеціалізованих організацій громадської думки, розробка на основі цього вивчення управлінських рішень щодо удосконалення діяльності ДАІ;

- створення спеціальної телепрограми на національному телебаченні для популяризації діяльності ДАІ, обговорення найбільш гострих і актуальних

проблем розвитку суспільних відносин у сфері безпеки дорожнього руху;

- активізація впровадження нових форм пропаганди безпеки дорожнього руху шляхом використання реклами на міському пасажирському транспорті, вулицях і шляхах, телебаченні;

- систематичне проведення регіональних і загальнодержавних конкурсів телепрограм і публікацій у пресі, а також тематичної друкованої продукції на краще висвітлення проблем у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Варто зазначити, що на сьогодні за всіма цими напрямками міліцією і, зокрема, Державтоінспекцією проводиться певна робота. Так, взаємодія міліції з засобами масової інформації виявляється в збільшенні числа публікацій про діяльність Державтоінспекції, особливо за 2001-2002 роки в зв'язку з прийнятими Верховною Радою України змінами в правозастосовчій (юрисдикційній) діяльності ДАІ. Крім того, Державтоінспекція висвітлює питання своєї діяльності в спеціалізованих журналах "Вісник ДАІ МВС України", що видається українською і російською мовами, "Безпека дорожнього руху", періодичному виданні "Закон і порядок" та інших. Діяльність міліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху висвітлюється також рядом телевізійних програм, таких, як "Магнолія ТВ", "Кримінал" тощо.

Разом з тим, незважаючи на всі перераховані вище заходи, що проводяться Державтоінспекцією щорічно, роз'яснювально-профілактична робота міліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху має ряд недоліків. Аналіз статистичних даних [5]³ свідчить про певні невтішні результати зазначеної роботи: кількість дорожньо-транспортних пригод в Україні за період з 1997 по 2001 рік склала 176677, при яких загинули 27948 і поранено 195247 чоловік, з них за участю дітей до 16 років: при кількості ДТП в 25560, загиблих дітей 1722, поранених - 25631.

Чимало керівників УДАІ УМВС в областях продовжує приділяти другорядну роль службі організації профілактики аварійності серед населення і взаємодії із засобами масової інформації. Питання організації роз'яснювальної роботи на місцях безпосередньо не вивчаються, керівники районної ланки ДАІ персональної відповідальності за цю ділянку роботи не несуть. В ході реорганізації обласних апаратів ДАІ має місце помилкова практика скорочення штатної чисельності, в першу чергу, за рахунок саме цієї важливої служби; в деяких областях не виконуються вимоги відомчих наказів у частині комплектування кадрового пропагандистського апарату в підрозділах ДАІ міської і районної ланки.

Суперечить цим вимогам і матеріально-технічне

³ Див. також: Дорожньо-транспортні пригоди в Україні: Оперативна інформація ГУДАІ МВС України за 1998 рік. –К.: ГУДАІ МВС України, 1998. -104 с., та й однойменні видання за роками: 1999. -102 с.; 2000. -95 с.; 2001. -101 с.

оснащення відділів (відділень) з організації профілактичної роботи серед населення. У більшості обласних апаратів за службою не закріплені службові автомобілі, не в повному обсязі забезпечені вони відео-, аудіо- і фотоапаратурою, що не дозволяє належним чином використовувати можливості засобів масової інформації для профілактики дорожньо-транспортного травматизму і підвищення культури учасників дорожнього руху, оперативно висвітлювати наболілі проблеми боротьби зі злочинністю й аварійністю на транспорті.

У переважній більшості регіонів налагоджені з редакціями газет, телебачення і радіомовлення зв'язки використовуються несистематично. Керівники обласних апаратів ДАІ мало уваги приділяють створенню позитивного іміджу Державтоінспекції серед громадськості регіону, зокрема, населення рідко інформується про героїчні вчинки працівників цієї служби. У засобах масової інформації зменшилася кількість аналітичних матеріалів з тематики безпеки дорожнього руху, а чисто інформаційні публікації чи передачі, перевантажені "голими" цифрами, не дають бажаних результатів. Таким чином, і цей напрямок діяльності ДАІ вимагає певного доопрацювання і удосконалення.

Усі перераховані заходи, які здійснюються міліцією з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, мають не примусовий характер, покликані

сприяти підвищенню рівня правосвідомості населення, позитивно позначаються на стані безпеки дорожнього руху і, в остаточному підсумку, мають привести до зниження кількості дорожньо-транспортних пригод та зменшення їх небезпечних наслідків

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярошенко В. Перспективи розвитку Госавтоинспекции Украины // Вестник Госавтоинспекции МВД Украины. -2002. -№ 4. -С.6-11.

2. Закон України "Про дорожній рух" від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. -1993. -№ 31. -Ст. 338 (із змінами та доповненнями).

3. Ковалева Е.Л. Современный взгляд на проблему понимания правомерного поведения // Право и политика. -2001. -№ 7. -С.15-25.

4. Закон України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. -1991. -№ 4 -Ст.20 (із змінами та доповненнями).

5. Дорожньо-транспортні пригоди в Україні: Оперативна інформація ГУДАІ МВС України за 1997 рік. -К.: ГУДАІ МВС України, 1997. -107 с.

Надійшла до редколегії 10.09.2002

САЛМАНОВА Е.Ю. УБЕЖДЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МИЛИЦИЕЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ

Рассмотрена система мер убеждения, применяемых милицией в целях обеспечения безопасности дорожного движения. Проанализированы их особенности, намечены приоритетные направления развития и совершенствования данной деятельности.

SALMANOVA E.YU. PERSUASION AS A METHOD OF TRAFFIC SAFETY MAINTENANCE BY THE MILITIA

The system of measures of inclining used by militia with the purposes of safety control of road motion is reviewed. Their features are parsed, the priority development trends and perfecting of the given activity are intended.

УДК 351.75

С. В. СЕЗОНОВ, К. В. ПОКОТИЛОВ

Національний університет внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВТОІНСПЕКЦІЇ

Розглядаються функції Державтоінспекції як складової частини державної системи управління стосовно питань безпеки дорожнього руху.

Державтоінспекція (ДАІ) – складова частина державної системи управління, яка здійснює виконавчо-розпорядні та контрольно-наглядові функції стосовно дорожнього руху [1]. Вона виконує та контролює виконання рішень, прийнятих на законодав-

чому рівні, на рівні Президента та уряду країни. Державтоінспекція у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, наказами і розпорядженнями Президента України, декретами, постано-